Brief aan de leden
T.a.v. het college en de raad

Datum
17 juli 2018

Ons kenmerk
TLE
/U201800563
Lbr. 18/037
Uw kenmerk

Telefoon
070 - 373 83 93

Bijlage(n)
1

Onderwerp
Voortgang Klimaatakkoord

Samenvatting

- De opgave om Nederland te verduurzamen en onze CO_2-uitstoot terug te dringen is groot. Hiermee aan de slag gaan is nodig willen we de verdere opwarming van de aarde tegengaan en onze dorpen, steden en platteland leefbaar houden.
- Voor de gemeenten ligt de grootste opgave in de gebouwde omgeving: we moeten planmatig aan de slag met de verduurzaming en aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving. Dat vraagt om regie, ruimtelijke keuzes en interbestuurlijk samenwerken vanuit de regio.
- Na eerder de Investeringsagenda te hebben aangeboden aan het kabinet, is nu door decentrale overheden en het rijk in het IBP afgesproken dat zij samenwerken aan de totstandkoming van het Klimaatakkoord. Dit akkoord heeft als doel om samen met ruim 40 andere organisaties onze CO_2-uitstoot met 49% terug te dringen tot 2030.
- Het Klimaatakkoord wordt voorbereid vanuit de sectortafels gebouwde omgeving, elektriciteit, industrie, mobiliteit en landgebruik en landbouw; overkoepelend is er het Klimaatberaad. Gemeenten zijn bestuurlijk vertegenwoordigd en nemen ambtelijk deel aan de voorbereidende werkgroepen. We trekken samen op met IPO en UvW.

- Gelet op de impact die de plannen kunnen hebben heeft VNG vooraf duidelijke randvoorwaarden geformuleerd over voldoende financiële middelen, de beschikking voor gemeenten over de juiste bevoegdheden en ‘het op orde zijn van het speelveld’. In onze vervolggesprekken hebben we daarnaast aandacht voor aangenomen VNG ALV moties en de mogelijkheid voor collectieve (inkoop-)arrangementen.
- Op 10 juli is er een tussenbalans gepresenteerd van het Klimaatakkoord. Over de daarin opgenomen plannen heeft nog geen besluitvorming plaatsgevonden. Tijdens de zomer zal het PBL deze plannen doorrekenen. Op basis hiervan wordt de onderhandelingspositie bepaald.
- In de bijlage vindt u de laatste Klimaatakkoord nieuwsbrief. In de brief zelf lichten wij een aantal punten uit waaronder de Regionale Energiestrategieën (RES): decentrale overheden hebben aangegeven zelf regie te willen voeren over de ruimtelijke impact en keuzes voor duurzame opwekking. Deze inpassing, de benodigde infrastructuur en het ambitieniveau zouden daarom vorm moeten krijgen via de RES. In de RES vertalen gemeenten, provincie en waterschap samen met rijk, burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties hoe de nationale afspraken over warmte- en elektriciteitsambities regionaal ingevuld kunnen worden.
- U zult worden betrokken bij de besluitvorming over de instemming met het uiteindelijke akkoord zoals dit naar verwachting eind 2018 zal voorliggen. Tot die tijd blijven wij u informeren via bestuurlijke bijeenkomsten (https://inschrijven.uvw.nl), een uitgebreide werkconferentie op 25 september en de Klimaatakkoord nieuwsbrief (https://vng.nl/nieuwsbrieven-1). Meer informatie vindt u op http://www.vng.nl/energie.

Aan de leden

Datum
17 juli 2018

Ons kenmerk
TLE/U201800563
Lbr. 18/037
Uw kenmerk

Telefoon
070 - 373 83 93

Bijlage(n)
1

Geacht college en gemeenteraad,

De opgave om Nederland te verduurzamen en onze CO_2-uitstoot terug te dringen is groot. Hiermee aan de slag gaan is nodig willen we de verdere opwarming van de aarde tegengaan en onze dorpen, steden en platteland leefbaar houden.

De collegeakkoorden laten zien dat de gemeentelijke ambities hoog zijn. Al in 2017 hebben gemeenten, provincies en waterschappen met 'de Investeringsagenda' het kabinet aangeboden om samen de energietransitie te versnellen.[1] In het Interbestuurlijk Programma is door decentrale overheden en het rijk dan ook afgesproken dat zij samenwerken aan de totstandkoming van het Klimaatakkoord. Dit akkoord heeft als doel om met ruim 40 andere organisaties[2] onze CO_2-uitstoot met 49% terug te dringen tot 2030.

Voor de gemeenten ligt de grootste opgave in de gebouwde omgeving: de komende decennia moeten we grootschalig en planmatig aan de slag met de verduurzaming en aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving. Dat vraagt om regie, ruimtelijke keuzes en interbestuurlijk samenwerken vanuit de regio.

[1] Het IBP sluit aan op de ambities uit de investeringsagenda 'Naar een duurzaam Nederland' van de decentrale overheden (https://tinyurl.com/investeringsagenda). Informatie over het IBP leest u terug in ledenbrief 18/021 (https://tinyurl.com/ledenbrief18-021).

[2] Partijen zijn onder andere werkgevers, vakbewegingen, milieuorganisaties, financiële instellingen en bedrijven.

De gesprekken over het Klimaatakkoord zijn begin dit jaar gestart. Op 10 juli heeft de minister van Economische Zaken en Klimaat (EZK) een tussenbalans gepresenteerd. Over het Klimaatakkoord en de informatie uit de tussenbalans heeft nog geen besluitvorming plaatsgevonden. In deze ledenbrief informeren wij u over de aanzet van het Klimaatakkoord, de inzet van de VNG en de wijze waarop het vervolgproces loopt.

Onze inzet en proces tot nu toe
Het Klimaatakkoord wordt voorbereid vanuit 5 inhoudelijke sectortafels (gebouwde omgeving; elektriciteit; industrie; mobiliteit; landgebruik en landbouw) en het overkoepelende Klimaatberaad met de minister van Economische Zaken en Klimaat. Iedere sectortafel werkt aan plannen die een bijdrage leveren aan het reduceren van de CO_2-uitstoot tot 2030.

Gemeenten zijn aan de sectortafels bestuurlijk vertegenwoordigd door een delegatie van wethouders. Ook ambtelijk nemen gemeenten deel aan de voorbereidende werkgroepen. Zowel aan de sectortafels als in de voorbereidende werkgroepen wordt samengewerkt met de koepels van de overige decentrale overheden.[3] Gelet op de impact die de plannen kunnen hebben heeft VNG vooraf duidelijke randvoorwaarden geformuleerd:

i. Er moeten voldoende financiële middelen worden vrijgemaakt om de taken die op gemeenten afkomen uit te kunnen voeren, bijvoorbeeld voor voldoende mankracht om de transitie in de gebouwde omgeving uit te kunnen voeren.
ii. Daarnaast moeten gemeenten de juiste bevoegdheden krijgen om ook te kúnnen acteren, inclusief de ruimte om doelen regionaal en lokaal te vertalen naar concrete afspraken.
iii. Tot slot moet het speelveld op orde zijn. Zo zetten we met klem in op het opleiden van mensen die de opgave kunnen uitvoeren (bouwers, installateurs, architecten, stedenbouwkundigen, enzovoort). Ook zetten we in op innovatie in de sector zodat de financiële haalbaarheid verbetert.

Na 5 maanden ligt er een tussenbalans van het Klimaatakkoord met de verschillende plannen van de sectortafels. Hierop is nog geen akkoord gegeven: er heeft nog geen besluitvormingsproces plaatsgevonden wat pas kan nadat wij met u in gesprek zijn gegaan (zie volgende paragraaf).

Tijdens de zomer zal het Planbureau voor de Leefomgeving doorrekenen in welke mate de plannen bijdragen aan de ambities uit het Klimaatakkoord.
Op basis hiervan wordt de onderhandelingspositie bepaald.

Aandachtspunten uit de plannen
Bijgevoegd vindt u de meest recente Klimaatakkoord nieuwsbrief waarin per sectortafel de belangrijkste aandachtspunten voor gemeenten zijn benoemd. Graag lichten wij het volgende uit:

[3] VNG, Interprovinciaal Overleg en Unie van Waterschappen trekken gezamenlijk op namens de decentrale overheden. Een overzicht van de bestuurlijke delegatie namens VNG staat op https://vng.nl/onderwerpenindex/milieu-en-mobiliteit/energie-en-klimaat/stand-van-zaken.

Tafel Gebouwde omgeving

- Om de klimaatdoelen te halen moeten bijna alle gebouwen in Nederland onderhanden genomen worden. Dat betekent ruwweg 50.000 bestaande woningen per jaar verduurzamen in 2021 en ruim voor 2030 al in een ritme van 200.000 per jaar zitten.
- De VNG onderschrijft het uitgangspunt dat de Energietransitie voor de individuele woningeigenaar woonlastenneutraal moet zijn. Dit kan mits de kosten door opschaling en innovatie dalen en de maandlasten van de lening voor verbouwingen niet hoger zijn dan het voordeel op de energierekening. Waar dat niet mogelijk is zullen andere vormen van ondersteuning moeten worden gevonden. De oplossingen voor dit financieringsvraagstuk moeten nog breder gedefinieerd worden en is nog onvoldoende uitgewerkt.
- In de aanpak is een wijkgerichte benadering nodig om met bewoners en gebouweigenaren een afweging te maken in wat de beste oplossing is om huizen te verduurzamen. Gemeenten zijn de logische partij om een tijdspad op te stellen over wanneer welke wijken worden verduurzaamd. VNG vindt dat gemeenten hierin wel moeten worden ondersteund (zie vervolgparagrafen). Daarnaast zullen wij deze zomer onderzoeken wat de benodigde capaciteit en middelen zijn voor gemeenten voor alle extra taken die horen bij de regierol in de gebouwde omgeving.
- Er wordt voorgesteld de normering voor utiliteitsbouw in lijn te brengen met de CO_2 doelstellingen voor 2030 en 2050. Gebouw gebonden energieverbruik wordt genormeerd op basis van het energielabel, niet-gebouw gebonden energieverbruik wordt genormeerd binnen de Wet Milieubeheer. Dit onderscheid biedt voor eigenaar, gebruiker en handhaving via de Omgevingsdiensten meer duidelijkheid in wie verantwoordelijk is voor benodigde investeringen.

Tafel Elektriciteit

- In de plannen wordt voorgesteld om de energieopwekking voor een groot deel te verduurzamen met windenergie op zee en dit aan te vullen met duurzame energieopwekking op land. Uitgaande van het overkoepelende Klimaatakkoord doel waaraan wordt gewerkt, is de verdeling: 49 terawattuur ‘wind op zee’, 35 terawattuur hernieuwbaar/niet-fossiel op land in 2030.
- De wijze waarop duurzame energieopwekking op land wordt gerealiseerd wordt niet voorgeschreven (techniekneutraal) en zou invulling moeten krijgen via de Regionale Energiestrategieën. Dit biedt gemeenten ruimte om samen met stakeholders de ruimtelijke opgave regionaal in te passen op waarbij een afweging wordt gemaakt tussen betrouwbaarheid en betaalbaarheid van de energievoorziening, ruimtelijke kwaliteit en andere (lokale) overwegingen.
- Voorstel is dat decentrale overheden verantwoordelijk worden voor de uiteindelijke verdeling van de opgave over de regio’s. Borging van de besluitvorming in het omgevingsbeleid kan daarbij vorm krijgen via het instrumentarium van het omgevingsbeleid. Concretisering en eventuele aanvulling van een escalatiemechanisme worden nader uitgewerkt.
- Onderdeel van de plannen is dat gemeenten de inspanningsverplichting hebben om de lokale omgeving tot maximaal 50% eigenaar te laten zijn van de energieopwekking met wind en zon op land. Dit wil zeggen dat burgers en bedrijven die in de buurt wonen van de duurzame energieproductielocatie, daarmee tot maximaal 50% profiteren van de opbrengsten uit de energieproductie.
- De discussie over de inzet van biomassa bij de productie van elektriciteit loopt nog en is niet afgerond.

Regionale Energiestrategieën

- Decentrale overheden hebben aangegeven zelf de regie te willen voeren over de ruimtelijke impact en keuzes voor duurzame opwekking. De ruimtelijke inpassing van de energieopwekking (warmte en elektriciteit), de benodigde infrastructuur en het ambitieniveau zouden daarom vorm moeten krijgen via het instrument dat we daarvoor de afgelopen jaren hebben ontwikkeld: de Regionale Energiestrategieën (RES).
- Uitgangspunt van de RES is dat gemeenten, provincie en waterschap samen met Rijk, burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties vertalen hoe de nationale afspraken over warmte- en elektriciteitsambities regionaal ingevuld kunnen worden. De RES past bij een bottom-up benadering als strategie waarbij decentrale overheden hun bestuurlijke afwegingsruimte behouden.

Ondersteuning Aardgasvrije wijken

- Gemeenten zullen worden ondersteund in het maken van een planning wanneer welke wijk van het aardgas af gaat. De planning richt zich op uitvoering vanaf 2021 en voor de buurten die al voor 2030 van het aardgas af gaan wordt opgenomen wat daarvoor het alternatief is. De ondersteuning bestaat uit gemeentelijke proeftuinen (Proeftuin Aardgasvrije wijken) en een programma om de opgedane kennis breder in te zetten en hierin te ondersteunen (Kennis- en Leerprogramma Aardgasvrije wijken).

Proces na de zomer

De impact van het Klimaatakkoord voor gemeenten is groot. U zult daarom worden betrokken bij de besluitvorming over de instemming met het uiteindelijke akkoord zoals dit naar verwachting eind 2018 zal voorliggen. Tot die tijd blijven wij u op de volgende wijze informeren over de voortgang en inhoud:

- We organiseren per provincie een bestuurlijke bijeenkomst voor wethouders, gedeputeerden en dijkgraven. Deze vinden plaats in de provincies Zeeland (29 augustus), Gelderland (30 augustus), Overijssel (5 september), Groningen (12 september), Noord-Brabant (13 september), Noord-Holland (3 oktober), Utrecht (4 oktober) en Drenthe (datum nog niet bekend).[4] Een overzicht en aanmeldmogelijkheid vindt u op https://inschrijven.uvw.nl.
- Er zal een uitgebreide landelijke bijeenkomst worden georganiseerd voor zowel bestuurders als ambtenaren op 25 september te Utrecht. Hierover houden wij u op de hoogte via http://www.vng.nl/energie en de nieuwsbrief (zie hierna).
- Via een aparte Klimaatakkoord nieuwsbrief houden wij u op de hoogte over de belangrijkste ontwikkelingen. U kunt zich hiervoor abonneren op https://vng.nl/nieuwsbrieven-1.

[4] Bijeenkomsten in de overige provincies hebben reeds plaatsgevonden.

Parallel zullen we als decentrale overheden verder in gesprek gaan over de plannen van de sectortafels. Naast de eerder genoemde randvoorwaarden zullen wij in het bijzonder aandacht hebben voor de moties zoals deze zijn aangenomen op de VNG Algemene Ledenvergadering van 27 juni 2018[5] en of er collectieve (inkoop-)arrangementen voor gemeenten mogelijk zijn.

Mocht deze brief aanleiding zijn tot vragen, neemt u dan contact met ons op via energie@vng.nl. Voor actuele ontwikkelingen en achtergrondinformatie kunt u daarnaast terecht op http://www.vng.nl/energie.

Met vriendelijke groet,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

J. Kriens
Algemeen directeur

[5] De moties vindt u op https://vng.nl/moties-en-preadviezen-vng-bestuur-alv-27-juni-2018.